

bene skupnosti. Gibanje nas hoče opozoriti, da se bibliotekarstvo naše dobe še vse preveč suče okrog zbiranja, katalogiziranja, klasificiranja in hranjenja knjižničnega gradiva, da v zadnjem času vlada prevelika zaverovanost in podrejanje avtomatski obdelavi in mehaniziranemu posredovanju z njo pridobljenih podatkov ter da pri vsem tem pozabljamo na pravi namen knjižnic in knjižničarskega dela: neposredni odnos do uporabnika, do spremljanja in zadovoljevanja njegovih potreb, do čimbolj osebnega sodelovanja z njim. Prav to pa je, po besedah utemeljiteljev gibanja, namen in cilj univerzalne dostopnosti publikacij.

Iz Knjižnice 23 (1979) 1-4, str.

MEDBIBLIOTEČNA IZPOSOJA - EDEN OD OSNOVNIH ELEMENTOV SISTEMA ZNANSTVENIH INFORMACIJ

Breda Filo

Uvod

Pojmovanje, da knjižnice lahko le z medsebojnim sodelovanjem posredujejo potrebno knjižnično gradivo uporabnikom, je postalo eno od osnovnih načel delovanja knjižničnoinformacijskih sistemov sedanjega časa. Res je, da so knjižnice tudi v preteklosti izposojale svoje gradivo drugim knjižnicam ali celo posameznikom v drugih krajih, pogosto tudi preko državnih meja. Za tako mednarodno izposajo pa so bili potrebni postopki, ki so jih preko zunanjih ministerstev urejala diplomatska predstavništva dveh držav. Avstriji pripada čast, da je prva s splošno uredbo odpravila diplomatske postopke in je leta 1883 dovolila svojim knjižnicam pošiljati tiske in rokopise brez posebnih dovoljenj po pošti vsem knjižnicam, ki so lahko zagotovile določeno varnost gradiva.

Med obema vojnama je Liga narodov v Ženevi poskušala medbibliotečno izposojno urediti na mednarodni ravni. Izhajala je iz načela, da je mednarodna medbibliotečna izposoja eden najvažnejših problemov duhovnega sodelovanja med narodi. Vendar takrat še ni bilo mogoče sprejeti splošno veljavnih načel za medbibliotečno izposojno, saj je večina najpomembnejših knjižnic v svetu vztrajala na prezenčnem principu.

Potrebe po znanstveni literaturi vseh vrst pa so po II. svetovni vojni tako narasle, da so knjižnice bile prisiljene spreminjati polagoma tudi sistem izposojanja. Že leta 1954 je IFLA na 20. seji sprejela pravila za mednarodno medbibliotečno izposojno. Za nas je posebej zanimivo, da je bila 20. seja v Zagrebu.

Medbibliotečna izposoja in s tem problemi v zvezi z njo pa so neprestano naraščali. Sekcija za medbibliotečno izposojno pri IFLI je intenzivno iskala rešitve. Leta 1976 so nacionalne knjižnice in Stalni komite IFLE za medbibliotečno izposojno sprejeli načela, ki so bila osnova novega Sporazuma za medbibliotečno izposojno. Sporazum je bil sprejet leta 1978. Vsebuje Načela in smernice za medbibliotečno izposojno. Priključen je komentar, ki razlaga in podčrtuje nekatere vidike medbibliotečne izposoje.

Mednarodni sporazum o medbibliotečni izposoji

Sporazum za medbibliotečno izposojno ni obvezen za knjižnice. To pomeni, da nima veljave obvezujočega mednarodnega sporazuma. Vendar pa ga knjižnice, ki sodelujejo v medbibliotečni izposoji, izpolnjujejo zelo natančno in po svojih najboljših močeh. Zavedajo se, da brez pomoči drugih ne morejo izpolnjevati svoje osnovne funkcije - posredovati dostop do dokumentov. Medbibliotečna izposoja je v zadnjih 10 - 20 letih izredno narasla. Vzrokov za to je več: obseg knjižne produkcije (l. 1978; 642.000 naslovov), izboljšani bibliografski pristop do dokumentov, recesija, ki jo občutijo tudi knjižnice v razvitem svetu, razširitev znanstvenega raziskovanja na nove dežele, itd. Velika rast medbibliotečne izposoje je pokazala, da ne gre več za izposojno knjig iz drugih knjižnic za posamezne raziskovalce, ampak da je to redna oblika dela v službi uporabnikov, ki terjajo lastne postopke dela in še več, da je potrebno na medbibliotečno izposojno gledati kot na bistven element v knjižničnoinformacijskem sistemu vsake dežele. Medbibliotečno izposojno v deželi je treba povezati v skladen in učinkovit sistem.

Dostop gradiva je bistven element za družbeni, ekonomski, znanstveni in tehnološki razvoj vsake dežele in za osebni razvoj vsakega posameznika. Izhodišča za realizacijo tega načela so vključena v vse svetovne programe, GIP, UNISIST II, in NATIS. Zaradi tega je medbibliotečna izposoja tudi sestavni del projekta Splošne dostopnosti publikacij (SDP), le-ta pa je logična in nujna dopolnitev Splošne bibliografske kontrole (SBK). Naloga mednarodnega projekta Splošna dostopnost publikacij je omogočiti uporabnikom največji možni dostop do publikacij, kjerkoli in kadarkoli jih uporabnik potrebuje. Ta smoter je mogoče doseči le z usmerjenim delovanjem za izboljšanje dostopnosti na eni strani, in z odstranjevanjem vsega, tako v informacijskih sistemih pa tudi drugje, kar ovira dostopnost.

Projekt SDP je na kongresu IFLE leta 1978 v Štrbskem Plesu dobil mednarodno potrditev. Društvo bibliotekarjev Slovenije je o SDP razpravljalo že oktobra istega leta na posvetovanju v Mariboru. Dr. B. Berčič je v referatu Nacionalna knjižnica in univerzalna dostopnost publikacij primerjal smernice, sprejete v Štrbskem Plesu, s stanjem pri nas ter nakazal vrsto možnosti, s katerimi bi lahko Narodna in univerzitetna knjižnica pospešila akcijo za dostopnost gradiva v Sloveniji. Kljub temu, da smo se v Sloveniji s projektom SDP zelo hitro seznanili in da je dr. Berčič ponudil celo možne variante za sistematično rešitev problema v Sloveniji, pa se pozneje s SDP nismo več ukvarjali.

Medbibliotečna izposoja je sestavni del, oziroma funkcija projekta SDP. Iflin urad za medbibliotečno izposajo, ki ga vodi M. Line, sistematično raziskuje obstoječe sisteme, ali boljše prakso medbibliotečne izposoje v svetu. Interlending review vsebuje skoraj v vsaki številki poročilo o medbibliotečni izposoji ene ali več držav. Iflin urad poglobljeno raziskuje posamezne probleme, na primer vprašanje stroškov, sezname priporočenih revij in podobno, predvsem pa poskuša izdelati model za sistem medbibliotečne izposoje, ki bi ga lahko koristno uporabile in prilagodile dežele na različnih stopnjah razvoja in družbeno politične ureditve.

Iflin urad je pripravil tudi osnovni delovni dokument in anotirani program za Mednarodni kongres o Univerzalni dostopnosti gradiva, ki je bil maja 1982 v Parizu. Kongres so pripravili pod okriljem UNESCO, GIP, in UNISIST. Sodelovali pa so tudi FID, ICA, ICSU, STM, IBF, in IPA. Gradivo, ki so ga pripravili za kongres, vsebuje tudi temeljno izhodišče za medbibliotečno izposajo: medbibliotečna izposoja je odvisna od celotnega

knjižnoinformacijskega sistema. Je bistveni sestavni del programa pridobivanja, hranjenja in izločanja gradiva. Dostopnost gradiva je tako mednarodni kot nacionalni problem, toda mednarodna dostopnost gradiva je odvisna od učinkovitih nacionalnih izposojevalnih sistemov. V referatu bom zato predstavila osnovne principe za delovanje nacionalnih sistemov medbibliotečne izposoje, ki so se izkristalizirali v zadnjih petih letih in so bili tudi izhodišče za razpravo na kongresu SDG v Parizu.

Nacionalni sistem medbibliotečne izposoje

Nacionalni sistem medbibliotečne izposoje se ocenjuje po treh kriterijih:

- a) po procentu uspešno izvršenih naročil,
- b) po hitrosti pridobivanja iskanih dokumentov,
- c) po ekonomičnosti poslovanja - po ceni.

Kriteriji za ocenjevanje so sicer odvisni od posameznih kategorij gradiva, ali potrebe uporabnika. Uporabnik lahko dokument tako nujno potrebuje, da mu cena ni važna. Vendar pa so na splošno v sistemu vsi trije kriteriji pomembni in je treba zato med njimi iskati ravnotežje.

Medbibliotečna izposoja ni stvar posameznih knjižnic, ampak mora biti urejena v nacionalnem sistemu za medbibliotečno izposajo.

Ko začnemo urejati medbibliotečno izposajo, je treba napraviti vrsto postopkov po naslednjem vrstnem redu:

- 1) Zbrati je treba statistične podatke o obstoječih naročilih in njihovi realizaciji. Idealni so podatki: število naročil; katera knjižnica naroča (tip knjižnice); kraj, kjer knjižnica dela; oblika dokumenta; serijska publikacija, monografija; dežela, kjer je publikacija izšla; letnica izida; vsebina publikacije; metoda naročanja; ustanova, ki posreduje publikacijo; procent pozitivnih rešitev; hitrost posredovanja.

Če ni mogoče vseh teh podatkov zbrati pravočasno, ne smemo odlašati z načrtovanjem, ampak moramo uporabiti osnovne statistične podatke kot osnovo načrtovanja.

2. Študij možnih modelov za organizacijo sistema. IFLIN urad za medbibliotečno izposajo ponuja 4 modele:

- A - centralizirani izposojevalni fond,
- B - koncentracija gradiva na nekaj knjižnic,
- C - planirana decentralizacija,
- D - neplanirana decentralizacija.

Vse štiri modele, oziroma boljše tri, kajti četrti ni sistem ampak je registracija obstoječega stanja, je treba primerjati glede na vse tri kriterije za nacionalni izposojevalni sistem. Pri izračunu cene je treba upoštevati celoten sklop stroškov za medbibliotečno izposajo, ne pa samo cene direktne izposoje. Line trdi, da sistematična analiza pogosto privede do ukrepov, ki bistveno izboljšajo poslovanje, pa so vendarle preprosti in ekonomični.

3. Analiza postopkov, ki jih je treba napraviti za prehod iz sedanjega stanja na novi sistem. Postopke ocenjujemo glede na ceno in na prekinitev poslovanja, ki bi mogoče nastopila ob prehodu na nov sistem. Rešitve za serijske publikacije so lahko tudi drugačne kot za druge oblike gradiva.

Sistem, ki bo uspešno reševal naloge, bo povzročil tudi mnogo večje zahteve uporabnikov. Zato je treba pri načrtovanju predvideti tudi bodoči razvoj.

Čeprav nove oblike dokumentov polagoma zamenjujejo konvencionalne, pa najnovejša Delphi študija ugotavlja, da bo velika večina publikacij še nadalje izhajala v konvencionalni obliki vsaj še dvajset let. Nacionalni sistem medbibliotečne izposoje je torej kljub nekaterim prognozam smiselno načrtovati za bodočnost.

V vsakem sistemu je potreben center za medbibliotečno izposajo. Njegova naloga je v posameznih sistemih različna. Lahko samo koordinira, nadzoruje in usmerja medbibliotečno izposajo v skladu z nacionalnimi in mednarodnimi pravili, ali pa je

tudi knjižnica, ki je namenjena samo medbibliotečni izposoji. Center lahko ureja tudi glavne centralne kataloge. Mora pa biti, če še ni del nacionalne knjižnice, z njo najtesneje povezan. Sistem medbibliotečne izposoje je treba načrtovati enotno za vse vrste knjižnic, za vse stroke in jezike. Ločeni sistemi povzročajo dodatno delo in nesorazmerno povečujejo stroške. Sistem, ki temelji na močnih specializiranih knjižnicah, mora biti tako koordiniran, da v resnici omogoča dostopnost gradiva. Načrti za sisteme medbibliotečne izposoje morajo upoštevati tudi sisteme medbibliotečne izposoje drugih, predvsem bližnjih dežel. Na primer: sosednja dežela ima morda obsežno zbirko določene vrste gradiva, na katero je mogoče računati, ipd.

Nacionalni sistem medbibliotečne izposoje mora biti usposobljen oskrbeti vse publikacije lastne dežele uporabnikom doma in v tujini. Publikacije mora ali izposoditi ali pa poslati kopije, seveda v skladu z zakonom o avtorskih pravicah. To je tudi osnovni princip SDP. To načelo pa postavlja medbibliotečno izposajo v popolno odvisnost od celotnega knjižnično informacijskega sistema v deželi. Da pa knjižnično informacijski sistem lahko izpolnjuje potrebe uporabnikov doma in uresničuje tudi mednarodne obveznosti, mora izdelati politiko in sistem dopolnjevanja gradiva. Kongres o SDG v Parizu je glede na to formuliral naslednjo definicijo: "Nacionalna politika dopolnjevanja gradiva izdelava program, na podlagi katerega knjižnice, dokumentacijski centri in arhivi zbirajo in upravljajo gradivo z namenom, da je le-to dostopno. Nacionalna politika tudi utemelji zbirke, ki so določene za uporabo v deželi in v tujini. Politika dopolnjevanja tudi določa vrste gradiva, ki jih je potrebno zbirati". Kongres pa je tudi ugotovil, da večina dežel še nima nacionalne politike dopolnjevanja domačih dokumentov.

Nacionalni sistem za dopolnjevanje gradiva načrtuje in tudi določa metode, ki vsebujejo bodisi mehanizme za izpopolnjevanje začrtane politike ali postopke za dopolnjevanje gradiva, če politika dopolnjevanja še ni dogovorjena.

Pri dopolnjevanju knjižničnih fondov za izposajo je treba obravnavati posebej nacionalne in posebej tuje publikacije.

Nacionalni sistem medbibliotečne izposoje mora zagotavljati predvsem dostop do vseh domačih publikacij. Tako kot se SBK ne omejuje samo na publikacije, ki jih je mogoče dobiti na knjižnem trgu, ampak vključuje v bibliografske popise tudi drugo gradivo, uradne publikacije, polpublicirano ali sivo literaturo, v posebnih seznamih pa celo ephemera, tako se tudi SDG razširja na zapise kakršnekoli oblike in vsebine.

Polpublicirana ali siva literatura je za uporabnike izredno pomembna, saj sem sodijo disertacije, znanstvena poročila ipd. Zato je prav za to vrsto literature sistem dopolnjevanja in izposoje potrebno posebno jasno začrtati.

Pri vsem tem gradivu, ki nastaja zunaj knjigotrške mreže, pa naletimo na specifične težave, ki niso samo tehničnega ali organizacijskega značaja, ampak so problemi, ki imajo globlji, družbeni značaj in jih zato knjižničnoinformacijski sistem lahko rešuje samo v sporazumu z družbenimi organizacijami. Pri tem mislim predvsem na politično gradivo, ki nosi oznako zaupno, na varstvo intelektualne lastnine in na varstvo industrijske lastnine.

V vsaki državi nastaja politično gradivo zaupne narave, ki ga nacionalke sicer hranijo, a ga ne smejo dajati v uporabo. So pa tudi določene meje. Za ilustracijo bom navedla besede predsednika Komisije Skupščine SFRJ za informiranje Batrića Jovanovića k Zakonu o temeljih družbenega sistema informiranja: "Podatek, da smo delegati v Skupščini Jugoslavije imeli lani na skoraj vsaki tretji strani prejetega gradiva za razpravo v delovnih telesih in v zborih eno izmed označb "zaupno", je znak nespoštovanja ustavnega načela o javnosti dela vseh samoupravnih in državnih organov". Jovanović nato posledice takšne prakse tudi komentira.

Nič drugače ni pri nas z raziskovalnimi deli, čeprav ne nosijo oznake "zaupno". Raziskovalna dela so arhivsko gradivo v posameznih specialnih knjižnicah ali pa v instituciji, kjer dela raziskovalec. Zapiranje raziskovalnih del zavira prost pretok znanstvenih dognanj, oplajanje znanstvenikov med seboj in njihovo sodelovanje. Rast znanja je kumulativna rast novih pojmov in spoznanj. Hipoteze, ki nastajajo na podlagi teorij, se testirajo. Znanstveniki jih sprejmejo ali ovržejo. Na tak način postanejo nove ugotovitve tudi preverjeno spoznanje stroke. V sistemu znanstvene komunikacije je delež formalnih informacijskih služb prav v tem, da s sistematično urejenimi zbirkami in primernimi službami omogočijo znanstvenikom čim hitrejši in lažji dostop do spoznanj drugih strokovnjakov. S tem bistveno pripomorejo k normalnemu prenosu znanstvenih dognanj.

Vendar pa knjižničnoinformacijski sistem opravlja svojo nalogo šele takrat, ko pravilno razmeji arhivsko, prezenčno in izposojevalno funkcijo v sistemu.

Informacijske službe lahko pomagajo zavarovati avtorske pravice raziskovalcev tako, da uvedejo posebej sistem izposoje za nepublicirana dela. NUK pripravlja za uporabo disertacij poseben formular, ki ga uporabnik podpiše in tako lahko služi kot dokazno gradivo v spornem primeru. V svetu tak način varovanja v glavnem zadostuje.

Prepričana sem, da je avtor raziskave bolj zaščiten, če je njegovo delo lahko dostopno vsem strokovnjakom in evidentirano v bibliografskih virih. Če pozna delo širok krog strokovnjakov, je intelektualna kraja mnogo redkejša.

Tehnične raziskave vsebujejo podatke, ki sodijo v področje industrijske lastnine. Tu sta možni samo dve vprašanji. Ali raziskava resnično sodi v področje zaščite industrijske lastnine, in koliko časa ta zaščita velja?

Za sistem medbibliotečne izposoje je posebej pomembno, da nacionalni knjižničnoinformacijski sistem loči funkcije arhivskih, prezenčnih in izposojevalnih zbirk. Jasna razmejitev med temi funkcijami je temelj vsakega načrtovanja sistema. Kajti vsaka knjižnica lahko vedno znova obravnava posamezno vrsto gradiva kot arhivsko in s tem praktično onemogoča pozitivno dostopnost gradiva.

Vsi ti problemi so zelo zapleteni in zahtevajo podrobno obravnavo. Ni pa dovolj, če pri tem sodelujejo samo delavci informacijskih služb.

Medbibliotečna izposoja hitro raste, če je uspešna in se uporabniki nanjo lahko zanesejo. V razvitih deželah si univerzitetne knjižnice izposodijo tudi do 20.000 enot letno. Vendar velja načelo, naj si knjižnice ne izposojajo gradiva, če ga je bolj ekonomično kupiti. Medbibliotečna izposoja je dopolnilo k posredovanju gradiva, ne pa alternativa. Vsaka razvita dežela naj poskuša zadovoljiti vsaj 70 % medbibliotečne izposoje z izposojjo v lastni deželi. Line ocenjuje 80 % kot ugodnejše razmerje. Mednarodna medbibliotečna izposoja, ki presega 30 % ni ugodna za uporabnike, ker je rok, za posredovanje gradiva predolg, poleg tega pa tako močna odvisnost od tujine ni dobra sama po sebi, (Paris 1982), za daljše obdobje pa tudi ni ekonomična.

Še bolj temeljito kot za druge dokumente, je treba proučevati predvidene potrebe po serijskih publikacijah. UNESCO pripravlja sezname temeljnih revij za posamezna področja. Tak seznam pa je lahko le prva orientacija za analizo domačih potreb. Kajti študija iz BLLD dokazuje, da se je vrstni red najbolj uporabljenih revij v petih letih precej spremenil.

Vse knjižnice morajo naročila za medbibliotečno izposojlo obravnavati enako kot zahteve domačih uporabnikov.

Vsa naročila je treba rešiti hitro. Gradivo, ki smo ga posredovali takrat, ko ga uporabnik ne potrebuje več, nima nikakršne koristi. Čas posredovanja od enega do dveh tednov za uporabnike še ne predstavlja večje ovire. Daljši roki pa že zmanjšujejo zaupanje v medbibliotečno izposojlo in predstavljajo oviro za raziskovalno delo. Na naročila je treba odgovoriti takoj, tudi v primerih, ko jih ni mogoče izpolniti. Pri negativnih naročilih je treba iskati dalje. Zato je nadvsem pomembno, da dobi knjižnica negativen odgovor čimprej, saj iskanje v različnih knjižnicah povzroča že tako veliko zamudo.

Pri posredovanju nam pomagajo moderna tehnična sredstva. V inozemstvu naročajo gradivo že preko terminalov. Nam pa tudi teleks že znatno olajša poslovanje. (V UKM potrebujemo na primer za naročilo na običajnem formularju povprečno 10 minut, na teleksu pa opravimo 10 naročil povprečno v 10 minutah).

Ker je poslovanje naše pošte bolj počasno, je važno, da so postopki v knjižnici, ki naroča, racionalni in fleksibilni. Le tako dosežemo potrebno hitrost pri naročanju. Ker je ponavljanje nerešenih naročil dolgotrajnejši postopek, je bolje, če se pri naročanju naslanjamo na manjše število knjižnic, ki imajo posebno bogate zbirke. Obstoječa BLLD je večini knjižnic v svetu olajšal dostop do anglosaksonske literature. Pričakujemo pa lahko, da bodo knjižnice v svetu manj kot do sedaj izpolnjevale naročila. Velike knjižnice močno občutijo ekonomska krizo svojih držav (na primer Hannover). Poleg tega pa postajajo tudi problemi preslikovanja zaradi avtorskih pravic in interesov založnikov vedno bolj žgoči.

Postopke za medbibliotečno izposojlo je potrebno neprestano racionalizirati tudi s standardiziranimi formularji. Mogoče je tudi razmnožiti naslove knjižnic, kamor redno pošiljamo naročila in prilagati tudi lastni razmnoženi naslov. Koristno je izdelati formular za obveščanje uporabnikov, da ne zgubljamoa časa s telefonom.

Poseben sklop problemov predstavljajo obračuni za storitve. Predlog zanje že daje sporazum iz leta 1978. Omeniti pa moram tudi mnenje, ki ga zastopa Ifflin urad za medbibliotečno izposojlo. Stroški za medbibliotečno izposojlo naj se ne zaračunavajo. Cena obračuna pogosto presega vsoto, za katero delamo obračun.

Glede na to, da leži breme medbibliotečne izposoje v svetu in pri nas na maloštevilnih knjižnicah, je potrebno izdelati za te posebna merila za plačevanje medbibliotečne izposoje. Lahko se namreč zgodi, da preobremenjene knjižnice v resnici ne bodo zmogle bremena medbibliotečne izposoje in bodo ali odklanjale naročila ali pa jih slabo izpolnjevale.

Centralni katalogi

Centralni katalogi so temeljni instrument medbibliotečne izposoje. Pomembno je, da je organizacija centralnega kataloga premišljena. To pomeni, da je treba vključiti le tiste knjižnice, ki imajo največje število posameznih bibliografskih enot. (Pariz 1978). Postavitev in vzdrževanje centralnega kataloga je drago. Draga je tudi uporaba, če moramo pregledati več seznamov in katalogov. Sistemi, ki slone na večjem številu tekočih centralnih katalogov ponavadi niso učinkoviti. Line trdi, da morajo biti centralni katalogi omejeni tako glede števila katalogov kot števila knjižnic, ki v njem sodelujejo.

V Sloveniji imamo osrednji centralni katalog v Narodni in univerzitetni knjižnici. Poleg njega pa deluje še lo specialnih centralnih katalogov, v katere NUK pošilja drugi listek ustrezne vsebine. Ti so v Centralni tehniški knjižnici, v Centralni ekonomski knjižnici, v Centralni medicinski knjižnici, v Arhivu, na Teološki fakulteti, v Slovanski knjižnici, v Knjižnici Inštituta za sociologijo, v Knjižnici Biotehniške fakultete, v Knjižnici Narodnega muzeja in regionalni centralni katalog v Univerzitetni knjižnici v Mariboru.

Glede na to, da se centralni katalog v Sloveniji že obdeluje na računalniku, ti posebni katalogi sami po sebi odpadejo, zato ne bo potrebno dokazovati njihove neupravičenosti ali neekonomičnosti. Ker je Centralni katalog v celoti le v NUK-u, bi bilo v oddelku centralnega kataloga potrebno nastaviti informatorja. Ta bi v bistvu izpolnjeval tisto nalogo, ki jo zanj predvideva sporazum za medbibliotečno izposajo l. 1978. Knjižnice bi tako lahko preko teleksa povprašale v centralni katalog za knjige in odgovor dobile še isti dan.

V Sloveniji se več knjižnic obrača v inozemstvo, to so NUK, CTK, EK, CMK, Knjižnica Iskre in Knjižnica J. Štefana. Gornji predlog je torej najmanj kar lahko storimo, da ne kršimo smernic za medbibliotečno izposajo in principov za medbibliotečno izposajo.

Organizacija nacionalnega sistema medbibliotečne izposoje je pogojena v okoliščinah, ki pogosto niso povezane s knjižnično-informacijskim sistemom, vplivajo pa na strukturo nacionalnega sistema medbibliotečne izposoje. Te so: geografske razmere, politične razmere, družbeno-ekonomski položaj, sistem načrtovanja, vzgojnoizobraževalni sistem, raziskovalni sistem, knjižna produkcija, obstoječi knjižničnoinformacijski sistem in zakonodaja o avtorskem pravu. Projekt SDP priporoča štiri modele, o katerih smo že govorili. Za vse pa velja, da le redko obstajajo v čisti obliki. Celo v popolnoma decentraliziranem sistemu se medbibliotečna izposoja usmeri na nekaj knjižnic, ki imajo bogatejši fond. V večini dežel je najboljša rešitev običajno sorazmerje med centralizacijo in decentralizacijo. Tega razmerja pa ni mogoče doseči brez načrtovanja. Prej pa je treba družbeno ovrednotiti najpomembnejše principe za delo informacijskih služb. Šele na to lahko začnemo razčističevati probleme, vpeljavati enotne postopke, predvsem pa izdelovati metodologijo za koordinacijo in dopolnjevanje vsebine posameznih zbirk. Vse to pa je treba podrediti načelu, da je dolžnost knjižničnoinformacijskega sistema posredovati gradivo uporabnikom, kjerkoli in kadarkoli ga potrebujejo.

VIRI:

1. Milkau F.: Handbuch der Bibliothekswissenschaft. II Leipzig 1931. Str. 436-437.
2. International loan services and union catalogues. 2. ed. Frankfurt am Main 1980. (Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. Sonderheft. 17.)
3. International congress on universal availability of publications, Paris, 3-7. May 1982. Main wording dokument. Paris 1982.
4. Berčič B.: Nacionalne knjižnica in univerzalna dostopnost publikacij. Knjižnica, 23 (1979), 1-4, 11-18.
5. Lancaster, F.W., Drasgow L. Marks E.: The impact of a paperless society on the research library of the future. Final report to the National science foundation. Urbana, III. 1980.

6. Zakon o temeljih družbenega sistema informiranja in o informacijskem sistemu federacije. Beograd 1981. (Knjižnica Skupščine SFRJ. XVIII, 7.) Str. 12.
7. ISCU AB. Core list of journals in the life sciences. Paris, UNESCO 1978. (PGI/79/WS/12.)
8. Kefford, B. M. Line: Core collections of journals for national interlending purposes. Interlending review, 10 (2), 1982, 34-43.